

VAARALLISET FILATELISTIT

Sodan aikana moni harmiton asia muuttuu valtion turvallisuutta vaarantavaksi tai muista syistä erilaisilla rajoituksilla säädeltäväksi, ellei jopa täysin kielletyksi. Tanssikiellot ja erilaiset alkoholirajoitukset ovat useille tuttuja, mutta että postimerkkien vaihtoaakin piti rajoittaa, tuntuu yllättävältä. Näin kuitenkin asia viime sotiemme aikaan oli.

Voimaantulo

Postimerkkien tuonti- ja vientikiellosta annettiin määräykset Postin kiertokirjeessä 26/1941. Varsinainen määräyksen antaja oli kuitenkin Valtion lisenssitoimikunta, jonka tehtävänä oli mm valvoa valuuttaliikennettä. Ohjeita täsmennettiin 27.5.1941 ja uudet ohjeet julkaistiin kiertokirjeessä 105/1941 11.6.1941. Tällöin määrättiin, että postimerkkejä kylläkin sai tuoda ulkomailta ilman tuontilupaa, mutta vain vaihtamalla saatuja merkkejä. Postimerkkien ostosta ulkomailta ei suoraan annettu määräyksiä. Tämä on kuitenkin vaatinut mainitun tuontilisenssin ja ollut siten valuuttasääntelyn alaista toimintaa. Lupia tällaiseen ei varmaankaan hevin myönnetty, sillä sotamateriaali lienee koettu filateliaa tärkeämmäksi.

Postimerkkien vientiin eli siis vastauslähetyksiin ulkomaille tarvittiin erityinen lupa. Tämän vaarallisen toiminnan valvojaksi määrättiin em kiertokirjeessä Suomen postimerkkeilijäyhdistysten valtuuskunta.

Käytäntö

Valvonta tapahtui käytännössä siten, että vaihtolähetys toimitettiin Suomen Postimerkkeilijäyhdistysten valtuuskunnalle tarkastettavaksi. Tarkastuksen jälkeen valtuuskunta toimitti lähetyksen Helsingin postikonttoriin. Todistuksena tarkastuk-

sesta oli lähetykselle lyötävä tarkastusleima. Lähetys kiersi vielä tullin kautta, ennen kuin se toimitettiin postitse vastaanottajalle. Kiertokirjeessä ilmoitettiin, että lähetyksiä, joissa ko leimaa ei ole, ei toimiteta ulkomaille, vaan palautetaan lähettäjälleen. Vaihtolähetyksille oli myös asetettu vuotuinen yläraja, lähettäjä näet joutui luetteloimaan ja hinnoittamaan lähettämänsä merkit. Tarkastuksesta piti myös maksaa, 1941 maksu oli 25 mk ensimmäisestä lähetyksestä ko vuonna. Vaihdon arvolle asetettiin myös yläraja, alkuun tämä oli 6000 mk puolelta vuodelta.

Mikäli ei halunnut hoitaa vaihtoaan valtuuskunnan kautta, vaihtoehtona oli hakea oma vientilisenssi postimerkkejä varten. Valtuuskunnan toiminta olisikin luetteva enemmän jäsenkunnan palveluksi kuin valvonaksi. Tosin valvojat lienevät olleet varsin hyvin perillä muiden kerääjien kokoelmien tasosta...

Erilaiset säännöstelyt ovat yleensä paljon sitkeähenkisempiä kuin niiden alkuperäinen aiheuttaja. Niin nytkin, sota loppui, vaan tarkastus ei. Niilo Hurmeen toimitukselle näyttämissä kuorissa on tarkastusleima niinkin myöhään kuin 1948. Sotahan oli loppunut Lapissa jo 30.4.1944. Koska tarkastus sitten loppui?

Tarkastuksen poistuminen

Tarkastuksesta annettiin vuosien mittaan useita ohjeita, mm maksujen ja sallitun vaihdon arvon suuruudesta sekä lähetyksien laatimisesta ym. Näistä kiinnostuneet voivat lukea ohjeet vuosien 1941-1951 postimerkkilehdistä. Joka tapauksessa vasta vuoden 1951 alusta postimerkkien vienti ja tuonti vapautettiin lisenssipakosta. Asiasta ilmoitettiin tullihallituksen kiertokirjeessä 8 11.1.1951. Selvakielisenä tämä tarkoitti, että vaihtolähetysten kierrättäminen liiton valvonnan kautta loppui.

Miksi?

Valvonnan syynä tulisi pitää lähinnä valuuttakontrollia. Postimerkkien rahamääräinen kauppa oli

lisenssinvaraista toimintaa, mutta vaihtotoimintaan ei lisenssiä välttämättä tarvittu. Jotta ei vaihdon nimissä harrastettaisi ns piilokauppaa, piti myös vaihto saada valvonnan alaiseksi.

Tarkastusleimoista

Leimoja lienee ollut useita erilaisia. Seuraavat kaksi erilaista löytyi toimituksen näkemästä aineistosta.

Laatikkoleima tekstillä:

"Tarkastettu Kontrollerad, Suomen postimerkkeilijäyhdistysten valtuuskunta, Frimärkssamlareföreningarnas i Finland delegation" Tekstin alla leiman sisällä on nimikirjoitus E. Lundmark ja nimileima Harry Walli.

Kolmirivinen rivileima tekstillä:

"Tarkastettu-Kontrollerad, Suomen Filatelistiliitto r.y. - Finlands Filatelistförbund". Alla nimikirjoitukset E. Lundmark ja H. Walli.

Leimojen kanssa esiintyvät nimikirjoitukset kuuluivat Eelis Lundmarkille, joka toimi puheenjohtajana sekä Harry Wallille, joka toimi sihteerinä. Molemmat herrat hoitivat virkojaan molemmilla nimillä toimineissa organisaatioissa. Kuten huomataan, jopa tarkastusorganisaatiokin ehti vaihtaa nimeä tarkastuksen voimassaoloaikana. Liitohan on perustettu 1947, ja

POSTIN VIRKAKIRJETUNNUKSET

Posti on uusinnut äskettäin virkaposti (postiasia)kuorissaan käyttämänsä postitorvitunnuksen. Ensimmäinen havainto uudesta tunnusmallista on toimituksella helmikuun alkupuolelta. Asiasta tehty kysely paikalliseen postiin kertoi, että tunnus on vaihdettu, mutta että vanhat kuorivarastot toki käytetään ensin loppuun.

Ohessa on kuvattuna joukko erilaisia postin virkapostikuorissaan käyttämiä tunnuksia. Tämä otos löytyi toimituksen arkistoista, se ei liene täysin kattava, mutta useimmat viimevuosien mallit lienevät silti tässä edustettuina. Kuorilla käytetty tunnus ei täyttänyt ehiökuoren tunnusmerkkejä, mutta jokin sitä hyvin läheisesti sivuva se kylläkin on. Ja siten myös laajalaisen ehiökeräilyn piiriin luettava asia.

Postin yhtiöittäminen on aiheuttanut muutoksia virkapostikuorien käytössä. Turun postista kerrottiin, että kukin yksikkö, joka tilaa kuoria käyttöönsä, joutuu nykyään maksamaan niistä valmistuskulut sekä tietyn postimaksun. Niinikään Suomen PT-konsernin muut yhtiöt (esim. Telecom Finland oy) joutuvat ostamaan tarvitsemansa postipalvelut sisäryhtiöltään Suomen Posti oy:ltä kuten muutkin postipalvelujen käyttäjät.

JS

tarkastus siirtyi valtuuskunnalta liitolle vuoden 1948 alusta alkaen. Ohessa on kuvattuna molemmat mainitut leimat, alkuperäisleimaukset ovat melko himmeät, joten kuvien laatu saattaa olla heikko.

Tuontilisenssisekoilu

Kirjattakoon lopuksi vielä 30.12.1948 voimaan tullut tuontilisenssimääräys, jonka mukaan myös postimerkkien tuonti oli lisenssinalaista. Tämän mukaan postimerkkejä ei saanut ulos tulliä ilman tuontilisenssiä. Asia herätti suurta vastustusta kerääjien parissa, ja liitto sai aikansa lobbailtuaan lisenssin poistetuksi vuoden 1949 puolivälissä.

JS

PA-PS
SERVICE
DES
POSTES

PA-PS
SERVICE
DES
POSTES

Perinteinen PA-PS tunnus kotimaan käyttöön ja ulkomaita varten tarkoitetulla lisätekstillä "Service de postes" varustettuna. Painomerkinnät 12/1987 ja 10/1990.

PORT PAYÉ
FINLANDE
Postimaksu
maksettu

PORT PAYÉ
FINLANDE
Postimaksu
maksettu

PORT PAYÉ
FINLANDE

postimaksu
maksettu

Uudemmat postitorvelliset tunnuksat. Kuorien painovuodet vasemmalta lukien ---, 4/1994 ja 1/1995. Viimeisenä uusi tammikuussa käyttöön otettu tunnusmalli.

PA-PS
SERVICE
DES
POSTES

POSTSAK
SERVICE
DES
POSTES

Ahvenanmaalla käytettyjä tunnuksia. Vasemmalla ennen oman postilaitoksen perustamista käytetty, painomerkintä 7/1990 ja oikealla tämän jälkeen käyttöön tullut malli.

47

Ohessa kuvattuna molemmat tekstissä mainitut leimat. Leimat on kuvattu 1/1 koossa osakuvina kirjellähetyskiltä.

